

megjelent három másik értekezés is, melyek azt gondolták igazolhatni, hogy az *abba* sem megy biztosan vissza Jézusra. Erre elhatároztam, hogy én úgy próbálom megrajzolni Jézus tanítását, hogy minden ajkára adott szót készpénznek veszek. Így is elég furcsa rajzok születtek meg, mire végére értem a munkámnak.

Mindezt azért mondom csak, hogy én nem demitizálok. Engem nem érdekel az, hogy valami csak mese, mítosz és nem igazolható. Nekem elég az, hogy valaki nem akar hazudni. Elég, mert megtalálom benne a nekem valót. S mi a nekem való? Lássátok: *Heródes király hívtatta a főpapokat és a nép írástudóit... hol kell születnie a Messiásnak.* Ez a szöveg nem így folytatódik: A főpapok és írástudók pedig tudták, hogy mire készül Heródes, s mivel Isten emberei voltak, azt válaszolták a királynak, hogy ezer mérföldre, Dél-Jemenben, egy Vörös-tengeri falucskában, de a falu nevét nem találjuk szent könyveinkben. Nem így folytatódik a szövegünk, hanem úgy, hogy rendelkezésére állnak a királynak, s bizony részesei lesznek így ők is annak, hogy a király megöletett Betlehemben és annak egész környékén minden kétesztendő és ennél fiatalabb fiúgyermeket.

Az érdekek közösek. Izraelben is. Magyarországon is. Ha jön a tatár, a kalocsai érsek, Ugrin, a hadsereg főparancsnoka. Mi következik ebből? Csak az, hogy egy nép, a magyar nép sem, nem veheti fel a kereszténységet. A magyar nép nem keresztelkedhet meg. Nem, mert a magyar népnek királya van, s ha jön a tatár, harcba fog szállni vele, s ha a magyar nép felvette a kereszténységet, akkor a magyar nép aprítani fogja a tatárt. E célra pedig keresztelkedni ugyan lehet, de e célra nem lehet Jézus tanítványává lenni. Keresztelkedni, meg Jézus tanítványának lenni két különböző dolog. Nem szabad összekeverni őket.

A trón és az oltár szövetsége szükségképpen. A pápa siránkozhat, amikor kitör egy-egy háború. De nem üzenheti meg a két fél körében tartózkodó keresztényeknek, a két ország állampolgárainak: *Tudjátok a dolgokat, Jézus Péterrel hüvelyébe dugatta a kardot. Aki szeret, az nem gyilkol.* Ilyesmit nem üzenhet, csak siránkozhat. Ezért mondom, hogy egy nép nem veheti fel a kereszténységet.

Új vallás alapítása nem segít. Hiába szakadtunk el a zsidóságtól, s lettünk keresztények. Ugyanazt csináltuk, amit ők csináltak, csinálnak. Mindig annyi gonoszságot, sátánit, amennyire erőnk volt és van. Egymás ellen is, mások ellen is. A vallásváltás nem segít az emberiség állapotán. Hiába szegezte ki 95 tételét Luther a wittenbergi dóm kapujára, jött a harmincéves háború, s *Európa minden városát porig égették keresztény katonák.* A Bokor hatvan éve alatt akadt olyan is, aki ateistává s egyetemi tanárrá lett, s akadt olyan is, aki tagja lett egy fundamentalista keresztény felekezetnek, amely semmiféle bibliakritikát nem tűr.

Következmény: messze elkerüli valaha volt barátjait. Mivel a katolikus vallásban és kultúrában nevelkedtem, itt maradok, s itt képviselem azt, hogy nem lehet a trónnal szövetségben lenni, mert mi az oltáron az eucharisziát esszük és isszuk, azt a Jézust, aki osztozott és ölelt, nem pedig fosztogatott és ölt. S bízunk abban, hogy ezt lassan-lassan megértjük. S bízunk benne, hogy azért akadnak majd, akik csatlakoznak hozzánk. S bízunk benne, hogy Isten nem hiába teremtette meg a világot. Bízunk benne, hogy egyszer csak az Isten Országja lesz belőle. Amen.

(2003. december 31. - 2004. január 4.)

KOVÁCS LÁSZLÓ

„RÉGI DICSŐSÉGÜNK...” - EMLÉKEZÉS A „BARACSKÁSOK” TÍZ ÉVÉRE - (1979-1989)

A Bokor Nagy Tábor mai napjának témája az erőszak és erőszakmentesség. Nekem az a feladat jutott, hogy bevezető előadásként az elvi alapokról beszéljek. Közben kiderült, hogy a katonai szolgálatot megtagadó testvéreink („Baracskások”) most ünneplik meghurcoltatásuk 30. évfordulóját. Az évfordulóra egyikük (Habos Laci) megkért, hogy a Bokor szemszögéből készítsek egy értékelést a „Baracskás” tíz évről, ami egy kis antológiába kerülne bele. Ilyen értékelésre természetesen nem vállalkoztam, mert ez képtelenség. De eszembe jutott két dolog.

Az egyik, hogy egy régi tartozást lehetne most törleszteni, hogy nyilvánosan és ünnepélyesen név szerint is megemlékezzünk a Bokor hőskorának főszereplőiről, akik nem csak beszéltek, de cselekedtek is. Tehát az erőszakmentes gyakorlatról is van mit mondanunk.

A másik, hogy készült már a „Baracskásokról” egy mindent átfogó elemzés és értékelés, amit **Csapody Tamás** készített „*Elmélet és gyakorlat*” c. közel 100 oldalas tanulmányában, melynek alcíme: „Keresztény katonai szolgálatmegtagadók Magyarországon 1979 és 1989 között, különös tekintettel a Bokor Római Katolikus Bázisközösségre. (1992-1993)”. Ugyancsak ő írt egy megemlékezést a mostani évfordulóra is: „A katonaság megtagadás magyarországi történetének utolsó 30 éve (1979-2009)”.

E két felismerés birtokában úgy döntöttem, hogy a múltból nem csak elvekről, hanem főleg a gyakorlati megvalósulásról beszélek itt és most. „Régi

dicsőségünkről” szólok, mely éppen az ellenkezője annak, amiről Vörösmarty énekelt.

Arra vállalkoztam tehát, hogy Tamás engedélyével, felhasználva az ő tényszerű anyagát, hozzáteszem a magam személyes élményeit és észrevételeit, amelyek talán kicsit tükrözni fogják a Bokor közösségeinek és tagjainak akkori lelkiállapotát. A tanulságokat pedig közösen kell majd levonnunk!

1. A KIO és a Bokor

Mint ismeretes a Jézus ajkára adott evangéliumi mondatokból készült egy öt kötetes elemző mű (közel 1000 oldal), mely arról szól, hogy mi Jézus örömhírének lényege. Ez **Bulányi György: Keressétek az Isten Országát** c. könyve. Az elemzésből egyértelműen kiderült, hogy Jézus a mindenkire, még az ellenségre is kiterjedő szeretetet hirdette és élte. Ha nehezen is, de megemésztettük Jézus új parancsát, és annak azt a mozzanatát, mely az ellenségszeretet és erőszakmentesség kemény követelményét támasztotta velünk szemben.

Ezen *elvi alapok* birtokában a KIO elkészülte után (1968) még öt évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy néhány testvérünkben megfogalmazódjon a katonai szolgálat megtagadásának gondolata. Pedig mindenki előtt nyilvánvaló volt, hogy a katona az ellenség ellen harcol, a katona az ellenség megölésére esküszik fel és adott esetben az ellenséget meg is öli. Ezt pedig nem teheti az, akinek törvénye a „Szeressétek ellenségeiteket” jézusi parancs.

Voltak, akik lélekben elszánták magukat a katonaság megtagadására: Egyikük, Molnár Gyuszi a csoportomban volt és nagy izgalmat keltett bejelentése. Akkor az a vélemény alakult ki a közösségekben, hogy a frissen kibontakozó közösségeink nem bírnák viselni a várható nagy politikai vihart és üldözést, ezért türelemre kell inteni az előrejárókat. Magatartásunk nem kis sérülést okozott élenjáró testvéreinknek.

2. Katonáságmegtagadók

2.1. A kezdet

Újabb öt év telt el, amikor 1979 őszén *Dr. Merza József* 47 éves matematikus kapott behívót rövid utószolgálatra, amit megtagadott. Az eset meglepte az egész katonai és bírói apparátust. Három évvel korábban ugyan egy regnumos fiú, Kiszely Károly megtagadta a katonai szolgálatot, de azt egyedi esetnek vélhették. Jóska lépése viszont azt jelezte, hogy itt olyasmi történik, amire még nem volt példa, hogy egy történelmi egyház tagjai kezdik megtagadni a katonai szolgálatot. És teszik ezt a szocialista tömb és a Varsói Szerződés egyik tagállamában. A zavarodottság abból is látható volt, hogy Jóska két hónap fogház után kiengedték, és miután a katonakönyv átvételét is megtagadta, (ami a katonai szolgálat alóli kibúvás

büntetének elkövetése volt, és ami visszaesőként 3-10 év börtönt is jelenthetett volna) csupán 10.000 Ft. pénzbüntetést kapott. Az ügyet az állam szerette volna elaltatni. Ám akkor már késő volt.

Az eset felrázta közösségeinket. Egyrészt aggodalommal töltött el minket, másrészt pedig büszkeséggel. Büszkeséggel, mert ki mertünk állni (értsd: egyikünk ki mert állni!) a jézusi erőszakmentesség mellett. Emlékszem ennek hatására a domonkos templomban (Domi) az esti ifjúsági misén méltattam Jóska lépését. Mise után az egyik egyházközségi képviselő odajött hozzám, hogy a hideg futkosott a hátán, amikor a katonaság megtagadásáról nyíltan beszéltem. Úgy tűnt, hogy a nyilvánosság egyben védelem is. Lékai bíboros áthelyezéssel fenyegetett meg. Végül csak később kerültem a márianosztrai börtön melletti plébániára, az 1981-es hajósi ifjúsági búcsún tett kijelentéseim miatt, miszerint a hierarchia kollaborál az állammal. A büntetés a papi tevékenység gyakorlása alóli fél éves felfüggesztés, a Budapestről való kitiltás és a márianosztrai internálás volt.

Lékai ugyancsak felfüggesztette félévre Gromon Andrást. Ő a bíborosnak a magyar katonaszenteket dicsőítő prédikációját bírálta. A pártállam az Állami Egyházügyi Hivatalon (AÉH) keresztül Lékait mozgósította a papok megfélemezésére. Itt említem meg Döry Pistát, aki akkortájt éppen Ausztriában járt és belebotlott a Kathpress hírügynökségbe. Elmesélte nekik a Magyarországon történeteket. Ettől kezdve nemzetközi érdeklődés is kísérte a szolgálatmegtagadókat.

2.2. A folytatás

A következő tíz évben (1979-1989) minden évben volt Bokor katonai szolgálatmegtagadó, akik javarészt a **Baracsikai Fogház és Börtön** lakói voltak. Összesen 31-en, akik közül elítélésükkor 16-an letöltendő „fogház”, 11-en a szigorúbb „börtön” büntetést kapták, a többiek felfüggesztett büntetést vagy megrovást.

1979-ben másodikként *Pintér István* pilisvörösvári, 22 éves nyomdász kapott nyolc hónap börtönt. Őt Gromon Bandin keresztül ismertem meg.

1980-ban *Márton Miklós* budapesti, 19 éves tanuló kapott nyolc hónap felfüggesztett büntetést, amiből letöltött 57 napot.

1981-ben *ifj. Merza József* budapesti, 24 éves műszerész 18 hónap börtönt, és *Besze Imre* budapesti, 21 éves nevelő 30 havi fogházat kapott.

Jócó a Kozma utcai börtöndrótából készített és küldött nekem apján keresztül egy lehelet vékony kis keresztet, amit a közösségi miséken az asztalra raktunk. Imrével kapcsolatban arra emlékszem, hogy Imre bent sem veszítette el vidámságát.

1982-ben *Csizmadia Gábor* budapesti, 23 éves hírlapkézbesítő kapott közel három év, pontosabban 32 havi fogházat, és *Simonyi Béla* székesfehérvári, 25 éves erdőmérnök 14 havi fogházat. Mindketten nem sokkal előtte kötöttek házasságot. Béci szinte az esküvő után kerül börtönbe.

Gábor börtönbevonulásán keresztül éltem át először egészen közlőrl, hogy mit jelentett ilyen döntést meghozni. Hasonlókat élhettek át a többi megtagadók és barátai. Gábor Hegyi Zsóka csoportjába tartozott, aki pedig a mi közösségünk tagja volt. Akkoriban Márianosztráról Budapestre szökve Gáboréknál tartottam a közösségi miséket. Emlékszem a hideg balatoni nyaralóra, ahol Gábor döntött, azután az utolsó csoporttalálkozóra, amikor egy asztalon lévő narancsot szeleteltem fel és a héját eltettük, hogy mindaddig örizzük, amíg Gábor ki nem szabadul. Virágnyelven leveleztünk, és mert egyszer engem jelölt meg látogatójának, így belülről is láthattam Baracsát. Sosem felejttem, ahogy Gábor és Béci egymás mellett ültek a keskeny börtön asztal túloldalán, és ragyogott az arcuk. A sárisápi Szent Imre templombúcsún szentté is avattam őket, és javasoltam, hogy Szent Imre herceg, a fehéroroszok hadvezére helyébe inkább őket tegyük oltárra. A mise után a plébániai képviselőtestület tagjainak haragjától csak a plébános, a regnumos Rédei József mentett meg.

2.3. A tagadás fokozódik

A Közös Dolgaink (KD) adataiból kitűnik, hogy ekkorra már konszenzus, teljesen egyetértő vélemény alakul ki a Bokorban, a közösségvezetők körében a katonai szolgálat megtagadásával kapcsolatban. Ettől kezdve évente négyen is bevonultak Baracsára.

1983-ban *Simonyi Gyula* székesfehérvári, 30 éves számítástechnikus megy börtönbe, aki 10 havi fogházat, *Magyar János* székesfehérvári, 22 éves templomgondnok, aki 34 havi fogházat, *Mohos László* budapesti, 25 éves energetikus, aki 34 hónap fogházat és *Habos László* érdi, 20 éves gépszerelő, aki 31 havi fogházbüntetést kapott.

Székesfehérvár főanimátora *Gyusza* volt. Nem csoda, ha a két Simonyi első között ment Baracsára, Magyar Janival együtt. Gyusza börtönlevelezése feleségével Ágival igazán példaértékű. Egyébként 17-en, akik később beszámoltak levelezésükről átlagosan 384 levelet írtak és 396 levelet kaptak.

Mohos Laci nevét a márianosztrai postán hallottam először. A postáskisasszony gyanúsán méregetett az ablak mögöl, majd megkérdezte, hogy én vagyok-e az a Kovács Laci? Mondtam, hogy így hívnak. Elárulta, hogy az ő udvarlója, Mohos Laci is ismeri a Bokrot. Csibi attól kezdve külön kezelte a postámat. Laci sok borsot tört az Intézet vezetőinek orra alá tiltakozásaival, melyeket különböző fórumokon is tárgyaltak (Bp.

Katonai Ügyészség, BV Országos Parancsnokság). Licit gyakran fenyegették meg. Itt mondom el, hogy összesen 12 fő 17 alkalommal 164 napot töltött fogdán. Fizikailag egyetlen embert bántalmaztak a smasszerok „csak úgy”, és egy alkalommal ugyanőt a rabtársak. A börtön vezetői és elítéltejei is úgy nyilatkoztak a mieinkről, hogy „ja, ezek a katolikusok, akikkel mindig baj van!”, szemben a Jehova Tanúival, akiknek „viselkedése kifogástalan volt”. Ennek az a magyarázata, hogy a bentiek és kintiek is szüntelen híreket juttattak el a hazai és külföldi szervezeteknek, amiket a Szabad Európa rádió és más külföldi hírközlőszervek is leközltek.

Habos Laci Király Ignác szárnyai alól repült Baracsára. Szülei nem igazán örültek ennek, mint ahogy a többi megtagadó esetében sem. A legtöbb esetben a szülői féltés vagy fenyegetés volt a legnagyobb visszahúzó erő. Sokan ezért nem lettek katonaságmegtagadók.

1984-ben szintén négyen tagadták meg a katonai szolgálatot: *Újvári József* Halásztelekről, 21 éves autószerelő 33 havi fogház, *Tanos Gábor* Székesfehérvárról, 21 éves nevelő 14 havi fogház, *Sever József* Sopronból, 28 éves faipari mérnök 14 havi fogház, *Dombi János* Bányáról, 23 éves mozdonyvezető, aki 36 havi (kerek 3 év!) fogházbüntetést kapott.

Fehérvár ismét szerepel a listán, de új „fertőző gócba” is fény derül: Halásztelek és Bánya Dombi Feri hatóköre volt. Sopron pedig Béci működéséről árulkodott.

1985-ben szintén négyen álltak bíróság elé: *Dombi Tibor* Budapest, 21 éves pedagógus kapott 1 év felfüggesztettet, *Uzsák Géza* Székesfehérvár, 23 éves műszerész kapott 32 havi fogházat, *Orbán Péter* Budapest, 26 éves logopédus 34 havi börtönt és *Hegyi György* Budapest, 20 éves tanuló 34 havi börtönt kapott.

Orbán Petyát Lévai Zsuzsin keresztül ismertem meg. Ismereteim szerint Petya és Jocó Kozma utcai börtönbüntetése volt a legkeményebb. Itt említem meg, hogy a katonasággal kapcsolatos megtagadók között nemcsak férfiak voltak, hanem nők is, akik közül az egyik Zsuzsi volt. Orvostanhallgatóként megtagadta a honvédelmi oktatást, amiből nagy ribillió támadt az egyetemen. De róluk még külön szólok.

Hegyi Gyuri sorsa ismét közlőrl érintett. A Domiba járt az egész család. Zsóka pedagógus volt és munkahelyén is konfliktusa volt elvei és radikális nézetei miatt. Újságírók is megkeresték, de a beszélgetés után olyan cikk készült, amit a cenzúra nem engedélyezett. Gyuri fia lépése kettős motívumból fakadt. Egyrészt a Bokorban tanult erőszakmentességből, másrészt társadalmi tiltakozásból. A katonaság kirobbanása után Zsóka testvére, Dr. Légrádi Péter orvos, aki a politikai

ellenzékkel volt kapcsolatban, Zsókaék lakásán próbált összehozni minket, mint „egyházi ellenéket” Konrádékkal. Konrád is az erőszakmentesség híve volt, bár a találkozó azzal a végszóval zárult, hogy mi nem vállalunk közösséget semmilyen politikai alakulattal. Különben is, ha egy politikai ellenzék hatalomra kerül, akkor eleve szöges ellentétbe kerülünk egymással. Erre akkor az volt a válasz, hogy ők mindig ellenzékben lesznek. Gyuri tehát két oldalról is motivált volt. Börtönbe kerülése után a rendőrség éjszakai házkutatást tartott náluk, és a Zsókaéknál „biztonságba” helyezett több köteg iratot és beszédemet is lefoglalták. Zsóka rákban halt meg borzalmas szenvedések után. Gyurit nagy nehezen kiengedték a temetésre. Zsóka végakarata szerint temetése szinte Bokor ünnep lett, amely tiltakozás volt az erőszak minden formája ellen.

1986-ban ismét négyen tagadták meg a katonaságot: *Csontos Barna* Budapest, 21 éves építéstechnikus, aki 31 havi fogházat, *Péller József* Sopron, 18 éves műtős, aki 36 havi börtönt (letöltött 27 hónap), *Szalai Imre* Sopron, 27 éves erdőmérnök, akit 10 havi börtönt, és *Deli Gyula* Budapest, 23 éves munkanélküli, aki 1 év felfüggesztett büntetést kapott.

Barna, Kiss Gábor és Kosztolányi Klári csoportjába tartozott. Döntése meglepett és elszántsága mélyen megindított minket. Barnát Kiss Gáborék látogatták. Deli Gyuszinak is nagyon drukkoltunk.

Péller Józsi kerek 3 év börtönbüntetést kapott. Itt jegyzem meg, hogy a statisztika szerint a bebörtönzötteket összesen 600 alkalommal látogatták fogva tartásuk ideje alatt (Egy főt átlagosan 32-szer). Leggyakrabban a szülők, a feleségek, majd a bokrbeli testvérek. Három esetben a lelki vezető.

1987-ben két megtagadó: *Locsmáncsi Zolt* Sopron, 21 éves adminisztrátor 24 havi börtönt kapott (letöltött 20 hó) és *Bene Béla* Pécel, 33 éves, akit a hatóság nem jelentett föl.

Az újabb soproni, Zolt mellett, Pécel is beindul a szelíd Halász Bandi bácsi halászföldjén. Bene Béla felmentése talán már 1989 előszele lehetett.

2.4. A fínis

1988-ban öten tagadták meg a katonaságot: *Almási László* Pécel, 24 éves elektronikus, felfüggesztve, *Finta Gábor* Pécel, 39 éves raktáros 6 hónap felfüggesztett, *Fehér Tamás* Csabdi, 23 éves bedolgozó, aki megrovást kapott, *Reich Ferenc* Székesfehérvár, 22 éves üzemi technikus, aki 22 havi felfüggesztett és *Lukács István* Sopron, 20 éves sofőr, aki 30 havi börtönt kapott (letöltött 15 hónap).

Két péceli, egy fehérvári, egy csabdi testvérünk felfüggesztett ill. megrovás ítélete mellett meglepő volt, hogy Lukács Pistát 30 hónap börtönre ítélték. Talán ez volt a büntetés végrehajtóknak az utolsó lehetőség az ütésre. Itt szeretnék megemlékezni Efiről (Reich

Ferenc), aki később repülőszerecsétlenség áldozata lett.

1989 júniusában utolsó megtagadóként *Kollár Lajos* Szigetszentmiklós, 19 éves épületszobrász 1 év felfüggesztett kapott.

3. A végkifejlet

A rendszerváltáskor 1989. március 1-ig elengedték az összes, mintegy 150 katonai szolgálatmegtagadót Baracsáról, így a mieinket is. A rájuk jogerősen kiszabott szabadságvesztések időtartama összesen 637 hónap volt, vagyis 53,1 év. Ami 31 fővel számolva átlagosan 20 hónap (1,7 év). Ha a 26 börtönviseltet nézzük 26,2 hónap (2,2 év).

Mi történt aztán?

1989 júliusában a parlament a honvédelmi törvény módosításával lehetővé tette, hogy a katonai szolgálat helyett **polgári szolgálatot** lehessen választani. Nagy megdöbbenésünkre a polgári szolgálat lehetőségét elsőként Paskai László bíboros vetette fel nyilvánosan. Az a Paskai, aki három évvel előbb a püspöki karával együtt országos körlevélben marasztalta el a katonai szolgálatot megtagadókat. Az a Paskai, aki annak idején durván visszautasította, pl. Hegyi Zsókanak a fia érdekében írt kérelmét, hogy tiltakozzon a Bíboros is a katonaság megtagadók elítélése miatt. A II. Vatikáni zsinat ugyanis már 1965-ben elismerte a lelkiismereti okokból történő katonai szolgálat megtagadását, noha elismerően szólt a hazáját védő katonákról is. Lécai és Paskai az utóbbit erősítette, s ezzel együtt Magyarországon a pártállamot. A továbbiakban a Bokor fiataljai többnyire a polgári szolgálatot választották. **Totális megtagadásra**, hogy a katonai szolgálatot kiváltó polgári szolgálatot is megtagadja valaki, nem került sor.

A Bokor részt vett a két HEL-ben: a **Halálbüntetést Ellenzők Ligájában** és a **Hadkötelezettséget Ellenzők Ligájában**. Mindkettő sikerrel járt. Ma nincs halálbüntetés (1993), majd az új honvédelmi törvény megszületésével (2004) nincs általános hadkötelezettség sem Magyarországon. (De nincs semmi biztosíték arra, hogy a jövőben mindkettő vissza ne térjen!).

4. Egy számvetés

Csapody Tamás tanulmányában számvetést tesz a Bokor közösség erőszakmentességet valló elsődleges és másodlagos szembenállóiról.

Az **elsődleges szembenállók** közül „kemény” szembenállóknak nevezi a katonai szolgálatmegtagadókat (31 fő), de a katonakönyv visszaküldését ill. át nem vevését vállalókat is. Ide tartoznak még azok is, akik a nyilvántartásba vétellel, a hatóság előtti megjelenéssel, a honvédelmi oktatással kapcsolatban léptek fel az erőszak ellen (kb. 55 férfi,

kb. 70 nő). A „*puha*” szembenállók közé a honvédelmi hozzájárulást fizetni nem akarókat (5 fő) és a „majdnem” megtagadókat (33 fő) sorolja. Az utóbbiak azok akik, a katonai szolgálatot elutasító szándékukat akkor jelezték, amikor - még vagy már - bevonulásukra nem kerülhetett sor (9-ek csoportja és 24 katolikus pap). A kemény és puha megtagadók száma így együtt 193.

Másodlagos szembenállóknak nevezi azokat, akik az állami és egyházi hatóságoknál személyesen, levélben, vagy aláírásokkal tiltakoztak. Őket is hozzáadva a fentiekhez 340 fő az aktív ellenállók létszáma.

5. Tanulságok

Meg kell állapítanunk, hogy ez a 340 fő a feltételezett 1500 fős Bokor összlétszámhoz viszonyítva alacsonynak tűnik. Főleg akkor, ha meggondoljuk, hogy a „lehetséges” katonai szolgálatmegtagadók közel 90 % - a inkább a katonai szolgálatot választotta!

Mielőtt az okokat keresnénk, szögezzük le, hogy így még inkább kell értékelnünk azokat, akik mégiscsak „megtették, amit megkövetel a haza”. A haza és az egész emberiség java!

A kívülálló szemével ez a 340 aktív ellenálló és 31 börtönt választó valóban kevésnek tűnhet, főleg, ha a nazarénusokkal, vagy a Jehova tanúival veti valaki össze. Nekik azonban évszázados múltjuk és kötelező hitelveik miatt magától értetődő a katonaság megtagadása. A Bokor hatvanas-hetvenes években éledt újjá és kezdett kibontakozni, és egy ilyen radikális lépés, főleg a diktatúra idején nem kis teljesítmény. Ezen kívül a Bokor főhangsúlytevése a szabadság és az egyéni döntés tiszteletben tartása.

Tény az is, hogy észlelhető volt közösségeinkben bizonyos zavarodottság, ami a börtönbe vonulókkal, de főleg a szabadultakkal szemben tapasztalható volt. Nem tanultuk meg, hogyan kezeljük a helyzetet, nehezen tudtuk beleélni magunkat lelkiállapotukba. Az ún. „utógondozás” főleg a hozzátartozókra és részben csoportjukra maradt. Tény, hogy nem kaptak vagy nem is kértek szerepet a nagy közösség életében. Pedig a nagy nyilvánosság előtt ők voltak a Bokor hőskorának a főszereplői.

6. Jelentőségük

A katonai szolgálatot megtagadó testvéreink lépésének jelentősége a **Bokor** szempontjából az volt, hogy a Bokrot és legdrágább eszményeink egyikét, a jézusi erőszakmentességet ők ismertették meg és helyezték reflektorfénybe ország világ előtt. Ezzel azt is nyilvánvalóvá tették mindenki számára, hogy a Bokorhoz tartozás súlyos következményekkel járhat. Személyes döntésük hatást gyakorolt a kis és nagy közösségre, de az egyházra és társadalomra is.

Egyházi szempontból meg kell állapítanunk, hogy a kereszténység első három százada után, ahol még a

„keresztény katona” önellentmondás volt, most újra előtérbe került a katonai szolgálat megtagadásának kérdése. Ebben részük van a katolikus katonaságmegtagadóknak is, akik joggal hivatkozhattak a II. Vatikáni zsinat okmányának arra a passzusára, mely elfogadja a katonai szolgálat megtagadásának létjogosultságát. A mai, hivatalosnak tekinthető álláspont az, hogy az egyház a katonai szolgálat teljesítése mellett elfogadhatónak tartja a katonai szolgálat katolikus meggyőződés alapján történő elutasítását is. Ennek ellenére a világegyház, és a magyar egyház képviselői alapvetően ma is a katonaság oldalán állnak. A Bokor katonaságmegtagadóit máig nem rehabilitálta, és az elítélő nyilatkozatát nem vonta vissza a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia.

Az egyházi szempont után fontos tanulság, hogy a Bokor katonaságmegtagadói a magyar **társadalomban** megvalósították a KIO alapján a jézusi **apolitikus** magatartást. Hűek voltak a jézusi szeretettörvényhez. Elvetették az erőszakot, nem lázadtak fel, nem indítottak forradalmat, nem gyűlölték ellenségeiket, nem akarták erőszakkal megdönteni a rendszert, magyarán nem „jogrendváltást” akartak, hanem erkölcsi változást: „szeretetrendet”, Isten Országát! Tény, hogy a későbbiekben elmozdulás történt **antipolitikusi** irányba, amennyiben a Bokor tagjai tiltakozó álláspontra helyezkedtek a hatalommal szemben. Ezzel a Bokor felvállalt egy levelezésen, javaslatokon, médián és demonstrációkon keresztül közvéleményt befolyásolni akaró tevékenységet. Ez azonban még a jézusi normán belüli magatartás volt. Sajnos ezt a későbbiekről nem lehet elmondani. Baracska legfőbb üzenete számunkra az, hogy a Bokor nem adhatja fel eredeti eszményét, a pártok felettlenségét és pártfüggettlenségét. Nem tévedhet a **politika**, sőt a **pártpolitika** területére. Nem csatlakozhat olyan csoportokhoz, melyek alapvetően tagadják a jézusi erőszakmentességet és egyértelműen az erőszak, a kirekesztés és gyűlölet képviselői. Nem lehetünk megtagadói múltunknak!

--- Ezért is kell emlékeznünk a „**régi dicsőségre**” és azokra, akik felragyogtatták előttünk és az egész világ előtt a tiszta jézusi eszményt. Meg kell erősödnünk abban a hitünkben, hogy jobb világ csak jobb emberekből lesz. Csak az erőszakot elvető szeretet emberei lehetnek építői a jobb világnak. Azt kell folytatnunk, nekik is, nekünk is, amit 30 évvel ezelőtt elkezdtek. Hálásak lehetünk nekik. És ha nem is vonunk glóriát a fejük fölé, de ez a 30. évforduló legyen alkalom arra, hogy a múltban és jelenben is a fegyverek „rég dicsőségét” éneklők helyett, éltsük azokat, akik „új éneket” kezdtek korunkban: a fegyvertelen, az erőszakot megtagadó Szeretet dalát! Éljenek!!!

Szeretnék

Szeretnék lenni – csak én.
Menni, vagy leülni.
Magamat egy kicsit
Titokban szeretni.

Most olyan vagyok
Mint a befogott állat.
Töröm magamat.
Verem a rácsnak
Lelkemet, gyilkoló
Vasának.

Rács

Rács a nézés.
Rács a semmi.
Hítetlenül rácsnak lenni
Magamat én nem fogom
Senki elé
Rácsnak tenni!

Mondd ki

Mondd ki! Ne száradjon beléd!
A döglött szó halálos mérég!
Mondd ki! Ha kinevetnek is érte!
Ne szégyenkezz, érd fel magad!

Leguggoltam

Leguggoltam a homokba.
Szétnyitottam
A szél elhordta a port kezemből.
Újból leguggoltam.
Belemarkoltam a homokba
Erősen fogtam!
Kezem izzadsága átjárta a szemcsés anyagot.
Szétnyitottam.
A szél már nem hordta el
Összetapadt.

Az emberek

Az emberek mennek
Szakadt plakátok közt
Időfalban kelnek.
Kik eddig akartak
Tán ezután is fognak
Nemet mutatni
Ennek a pokolnak.

(Újvári József börtönverseiből)

BAGI BARNABÁS

**NAGYSZÜLEIM MESÉLTÉK -
CSALÁDI TÖRTÉNET A KOMMUNISTA
KORSZAKBÓL
(DOLGOZAT)**

*„A kereszténység lényegét egy szóval is jellemezhetném:
szeretet.”
(Bulányi György)*

Amikor a nagymamám kirándulni vitt Budapestre és környékére, gyakran hallottam tőle: „Ide sokat jártunk gyerekkoromban, Gyuri bácsi hozott el.” Amikor angolul kezdtem tanulni, nagyit azt mondta: „Engem Gyuri bácsi tanított angolra, miközben bérmálkozásra is készített.” Amikor a középiskolát kezdtem, nagymama nagyon örült és ezt mondta: „Gyuri bácsi is piarista volt, ott jó helyen leszel.”

A legfurcsább az volt, amikor egyszer sorban álltunk a hullámvasútnál és mama ott is azt mondta: „Ide is Gyuri bácsi hozott el, de ide csak egyszer, mert rosszul lett a hullámvasúton.” Mikor ennek a dolgozatnak a megírásához hozzáláttam, megkértem mamát, hogy meséljen a kommunizmusról. Így kezdte: „Gyuri bácsi...”

Gyuri bácsi mama apai nagybátyja volt. Teljes neve: Bulányi György. Piarista pap, magyar-német szakos tanár volt. 1919-ben született Budapesten. Mire az én dédnagymamám és dédnagypapám összeházasodtak és a nagymamám megszületett, ő már felszentelt pap volt. Dédnagymamám, aki idén tavasszal hunyt el, 95 éves korában mesélte, hogy katolikus fiatalokat fogott össze kisebb csoportokba, úgy tanította őket. Prédikált templomban is, de főként az egyetemisták tanítása érdekelte.

A nagymamám még nagyon kicsi volt, amikor Gyuri bácsi a papi tevékenységéért börtönbe került. Ez volt az első bebörtönzése. A kommunista rendszernek nem Gyuri bácsi volt az egyetlen áldozata családjamban. Dédnagymamám apukája, nagymama anyai nagypapája, Alexander Pekni, a kommunisták üldözése miatt menekült Magyarországra az I. világháború utolsó évében, mert Szovjet-Oroszországban földbirtokosként nem lehetett maradása. Az ő elmondásai és az akkori események kapcsán tudták, hogy aki a kommunisták kezébe kerül, azért egyet lehet tenni, imádkozni. Így, amikor Gyuri bácsi börtönbe került, családtagjai, tanítványai és paptársai mind imádkoztak.

Gyuri bácsi első bebörtönzése hosszan tartott. Mama mesélte, hogy ő már elkezdte az általános iskolát, amikor egyszer valaki kopogott a Haris közeli lakásuk ajtaján és amikor ajtót nyitott egy nagyon sovány bácsi állt az ajtóban, akit azelőtt soha nem látott.